

Redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under år 2000 och första halvåret 2001

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelse 2001/02:13 Redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under år 2000 och första halvåret 2001. Samtliga motioner som behandlas i föreliggande betänkande avstyrks eller anses besvarade. Med det som anförts i betänkandet föreslår utskottet att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Till betänkandet har fogats en reservation.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	4
Motionerna	4
Utskottets överväganden	6
Reservation.....	9
Satsning på OSSE:s civila krishantering (punkt 4) (v, mp)	9
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	10
Skrivelsen	10
Motioner från allmänna motionstiden.....	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Konflikten i Nagorno-Karabach

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U227 yrkande 1 besvarad med vad utskottet anfört.

2. Fördelning av återuppbyggadsstödet i Bosnien

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U250 besvarad med vad utskottet anfört.

3. Överföring av VEU:s civila kompetens till OSSE

Riksdagen avslår motion 2001/02:U283 yrkande 2.

4. Satsning på OSSE:s civila krishantering

Riksdagen avslår motion 2001/02:U283 yrkande 3.

Reservation (v, mp)

5. Utökat ansvar för OSSE i Östeuropa och Centralasien

Riksdagen förklarar motion 2001/02:U303 yrkande 26 besvarad med vad utskottet anfört.

6. Regeringens skrivelse 2001/02:13 Redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under år 2000 och första halvåret 2001

Riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Stockholm den 31 januari 2002

På utrikesutskottets vägnar

Urban Ahlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Urban Ahlin (s), Sören Lekberg (s), Holger Gustafsson (kd), Göran Lennmarker (m), Liselotte Wågö (m), Marianne Jönsson (s), Murad Artin (v), Sten Tolgfors (m), Marianne Samuelsson (mp), Marianne Andersson (c), Karl-Göran Biörsmark (fp), Birgitta Ahlqvist (s), Ronny Olander (s), Eva Zetterberg (v), Hans Hjortzberg-Nordlund (m) och Rosita Runegrund (kd).

Redogörelse för ärendet

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för verksamheten i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under 2000 och första halvåret av 2001. Inledningsvis återges EU:s mål med arbetet i OSSE. EU skall i enlighet med de uppsatta målen verka för att stärka både OSSE som organisation och samarbetet mellan EU och OSSE. OSSE har i sin tur beslutat att inom sitt sekretariat upprätta ett operationscenter, vars uppgifter bl.a. består i att ombesörja kontakterna med andra internationella aktörer.

När OSSE:s utrikesministrar samlades i Wien den 27–28 november 2000 lyckades man inte åstadkomma en heltäckande slutdeklaration. Däremot uppnåddes enighet kring OSSE:s arbete i sydöstra Europa. Vid mötet i Wien fick OSSE en ny fullvärdig medlem i form av Förbundsrepubliken Jugoslavien. I anslutning till ministermötet diskuterades en rad konfliktförebyggande åtgärder. Ett av de mer framträdande dokumenten som undertecknades gällde en överenskommelse som omfattar både normer och konkreta åtgärder för begränsningar av lätta vapen. Dokumentet är i sitt slag det mest heltäckande och långtgående internationella aktstycket hitintills.

Den svenske ambassadören Rolf Ekéus är från och med den 1 juli 2001 Högkommissarien för frågor om nationella minoriteter (HCNM). HCNM har under de gångna åren främst arbetat med minoritetssituationerna på Balkan, i OSS-området samt i Estland och Lettland.

Under 2000 och första hälften av 2001 har det genomförts val där OSSE, genom kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR), utfört ett tjugotal valinsatser. ODIHR:s verksamhet har sedan starten 1991 kontinuerligt utökats och kontoret bedriver i dag omfattande projektarbeten som främst rör genomförandet av val samt stärkandet av demokratiska institutioner. Även OSSE:s medierepresentant arbetar med demokratifrågor och har bl.a. uppmärksammat olika former av indirekt censur och journalisternas situation i konfliktområden.

I ett omfattande kapitel redovisar regeringen den fältverksamhet som OSSE bedriver i Baltikum, på Balkan och i en rad stater som framsprungit ur det tidigare Sovjetunionen. Avslutningsvis rapporteras det om arbetet i OSSE:s parlamentariska församling samt om organisationens budget för 2000 och 2001.

Motionerna

I motion 2001/02:U227 (v) yrkande 1 framhålls att konflikten i Nagorno-Karabach måste lösas. Motionärerna menar att den svenska regeringen inom

OSSE:s ram aktivt skall verka för att situationen i Nagorno-Karabach finner en lösning.

I motion 2001/02:U250 (s) framhålls att OSSE:s parlamentarikerförsamling beslutat begära att organisationen skall arbeta för metoder som motverkar att återuppbyggnadsstöd distribueras på ett sätt som missgynnar vissa etniska grupper. Med anledning av detta vill motionären uppmärksamma fördelningen av biståndet i Bosnien mellan muslimer och serber. Motionären anser att återuppbyggnadsstödet fördelas på ett sätt som förfördelar serberna och menar vidare att detta missförhållande måste rättas till om fred skall kunna uppnås i landet.

I motion 2001/02:U283 (v) yrkande 2 anförs att det förekommer planer på att inkorporera Västeuropeiska unionen (VEU) i EU:s militära krishantering. Motionärerna anser att OSSE i kraft av sitt verksamhetsområde och sina organisatoriska förutsättningar utgör ett bättre alternativ för VEU än vad som är fallet med EU. Av anförda skäl uppmanar motionärerna att Sverige arbetar för att ett samgående mellan OSSE och VEU kommer till stånd. I yrkande 3 anser motionärerna att OSSE på grund av sin nyckelroll i europeiska och centralasiatiska problemområden samt genom sitt stora medlemsantal är en organisation som bör prioriteras framför en uppbyggnad av EU:s militära kapacitet. Sverige bör, enligt motionärerna, följaktligen verka för att en sådan prioritering kommer till stånd.

I motion 2001/02:U303 (m) yrkande 26 anförs att spänningarna i Östeuropa och Centralasien visar på behovet av OSSE:s konfliktförebyggande åtgärder. Motionärerna menar att Sverige bör verka för att OSSE skall ges möjlighet att utöva ett utökat ansvar för säkerheten i ovan nämnda områden.

Utskottets överväganden

Utskottet har tagit del av regeringens skrivelse 2001/02:13 Redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under år 2000 och första halvåret 2001. I skrivelsen framgår bl.a. att OSSE antagit ett i sitt slag unikt dokument om lätta vapen och att samarbetet mellan EU och OSSE har förstärkts. Med anledning av vad som anförs i den vill utskottet understryka den viktiga roll som OSSE med sitt breda säkerhetsbegrepp och omfattande fältverksamhet spelar inom det europeiska säkerhetsarbetet.

I motion 2001/02:U227 (v) yrkande 1 anförs att den svenska regeringen inom OSSE aktivt bör verka för att frågan om Nagorno-Karabach löses.

Utskottet noterar att OSSE sedan 1992 inom ramen för den s.k. Minskgruppen, i vilken Sverige ingår, gjort fredsmäklande insatser. Utskottet vill också uppmärksamma att Sverige under sitt ordförandeskap i EU målmedvetet arbetade för att engagemanget i södra Kaukasus, inklusive Nagorno-Karabach, stärktes. Dock har de medlingsförsök som hitintills genomförts inte medfört några klara framsteg. Bland annat kan konstateras att de förhandlingar som arrangerades under våren 2001, och som såg ut att gå i en positiv riktning, avbröts i juni på obestämd tid. Minskgruppen arbetar likväl vidare med förtroendeskapande åtgärder för att i förlängningen uppnå ett bättre förhandlingsklimat. När det gäller det fortsatta arbetet i regionen stödjer utskottet det uttalande som OSSE gjorde under ministermötet 3–4 december 2001 och i vilket parterna uppmanas att tillsammans med Minskgruppen söka en lösning på konflikten.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U227 (v) yrkande 1 kan besvaras.

I den enskilda motionen 2001/02:U250 (s) anförs att den svenska regeringen bör verka för att biståndet till Bosnien-Hercegovina fördelas mer rättvist mellan muslimer och serber.

OSSE antog 2001 i Paris en deklaration som betonar vikten av att hitta metoder för att fördelningen av återuppbyggnadsstöd mellan olika etniska grupper skall bli rättvis.

I Bosnien-Hercegovina sträcker sig OSSE:s verksamhet över hela landet och det mesta av organisationens arbete syftar till att skapa förutsättningar för att en försoning mellan de olika folkgrupperna möjliggörs. De bidrag som når landet är därför delvis knutna till vissa politiska villkor. Under en period var biståndet till Bosnien-Hercegovina ojämnt fördelat, vilket berodde på att Republika Srpskas parlament visade en bristande vilja att följa Daytonavtalet.

I dagsläget är emellertid regeringen i Republika Srpska mer positivt inställd till samarbete, något som har resulterat i att fördelningen av biståndet har jämnats ut. Utskottet utgår från att distributionen av återuppbyggnadsstöden i Bosnien-Hercegovina fortsätter att gå i nuvarande riktning, under förut-

sättning att samtliga parter uppfyller de förpliktelser som Daytonavtalet ansvarar.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U250 (s) kan besvaras.

I motion 2001/02:U283 (v) yrkande 2 anføres att den civila kompetensen i Västeuropeiska unionen (VEU) skall överföras till Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE).

Utrikesutskottet har i flera tidigare betänkanden (bl.a. i bet. 1999/2000:UU10) påpekat att de framsteg som gjorts i arbetet med att stärka unionens förmåga till krishantering är välkomna.

Västeuropeiska unionen har i enlighet med den s.k. Peterbergsdeklarationen från 1992 främst arbetat med hanteringen av kriser. Vid Europeiska rådets möte i Köln i juni 1999 fattades dock beslut om att de uppgifter som ingick i Peterbergsdeklarationen skulle övergå till EU. Med anledning av att krishanteringsuppgifterna överfördes till EU gjordes även en översyn av VEU:s andra funktioner. Syftet var att utröna om det fanns uppgifter som hörde samman med Peterbergsdeklarationen.

Genomgången gav vid handen att Satellitcentret och Institutet för säkerhetspolitiska studier borde övergå till EU:s regi. Därtill har VEU i Albanien drivit en polisrådgivningsmission som avslutades våren 2001. Missionen har följts upp av EU-kommissionen, som beslutat att från och med den 1 juni 2001 integrera en jämförbar verksamhet i ett mer omfattande biståndsprojekt för västra Balkan. Till följd av de översyner som gjorts beträffande VEU:s kompetenskatalog och därpå fattade beslut har organisationens operativa verksamhet på krishanteringsområdet helt upphört.

Utskottet menar att den utveckling som sker inom ramen för EU:s krishantering blir allt viktigare och ser positivt på att medlemmarna inom EU i dag har större möjligheter att agera med tyngd i konfliktområden än vad som förut har varit fallet. I enlighet med detta synsätt anser utskottet att den kompetensfördelning som gjorts mellan VEU, EU och OSSE är lämplig.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motion 2001/02:U283 (v) yrkande 2.

I motion 2001/02:U283 (v) yrkande 3 anføres att den svenska regeringen bör prioritera civil krishantering i OSSE:s regi i stället för en militarisering av EU.

EU har i likhet med OSSE en ambition att aktivt agera i frågor som rör konfliktförebyggande insatser. Utskottet ser ingen motsättning i de båda organisationernas strävanden att utveckla och förbättra sina respektive kompetenser inom det civila krishanteringsområdet. Under sitt ordförandeskap i EU arbetade Sverige aktivt för att samarbetet mellan EU och OSSE skulle fördjupas. Den internationella utvecklingen på säkerhetsområdet gör att OSSE kommit att utgöra en allt naturligare och alltmer prioriterad partner för EU i arbetet med den civila krishanteringen. Utskottet menar att det av den

orsaken finns all anledning att stödja fortsatt samarbete mellan de båda organisationerna, vilka väl kompletterar varandra.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motion 2001/02:U283 (v) yrkande 3.

I motion 2001/02:U303 (m) yrkande 26 anføres att Sverige skall verka för att OSSE utrustas med ett utökat ansvar för säkerheten i Östeuropa och Centralasien.

Den verksamhet som OSSE bedriver har sedan organisationens tillkomst 1995 ökat väsentligt. Budgeten är i dag tio gånger större än vad den var då, och organisationen är numera verksam över hela Centralasien samt stora delar av Östeuropa.

OSSE har redan före händelserna den 11 september 2001 betonat Centralasiens betydelse för det gemensamma säkerhetsarbetet. Utvecklingen i regionen kommer även i fortsättningen att följas på nära håll och Portugal, som är ordförande i OSSE under 2002, har identifierat Centralasien som ett prioriterat och viktigt område. Utskottet noterar i sammanhanget även att säkerhets- och stabilitetskonferensen i Bisjek (13–14 december 2001), som arrangerades av FN och OSSE, lyfte fram regionens roll i det fortsatta arbetet mot terrorismen. Vid konferensen underströks även vikten av att de berörda länderna reformerar sina institutioner i en demokratisk riktning och att de i dessa frågor medverkar i det regionala och internationella samarbetet. Utskottet ser positivt på att Sverige aktivt tagit del i detta arbete och verkat för att det regionala samförståndet länderna emellan förbättras.

I sydöstra Europa har OSSE under en längre tid arbetat med säkerhets- och förtroendeskapande åtgärder. I Förbundsrepubliken Jugoslavien öppnades en ny mission i januari 2001. Dessutom har engagemanget i den f.d. jugoslaviska republiken Makedonien utökats på grund av de kriser som under det gångna året drabbat landet. Utskottet bedömer att OSSE:s närvaro i området har en återhållande effekt på de inblandade parterna.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motion 2001/02:U303 (m) yrkande 26 kan besvaras.

Utskottet vill slutligen erinra om att regeringens skrivelse om verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) tidigare regelmässigt lämnats varje år till riksdagen. Till följd av en förskjutning i inlämningsprocessen på grund av det svenska ordförandeskapet i EU, omfattar årets skrivelse 18 månader. Utskottet menar att ett lämpligt sätt att tidsmässigt komma i fas vore att låta också nästa skrivelse, med tänkt avlämning våren 2003, omfatta en 18-månadersperiod.

Utskottet föreslår med det anförda att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2001/02:13 Redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete (OSSE) under år 2000 och första halvåret av 2001 till handlingarna.

Reservation

Satsning på OSSE:s civila krishantering (punkt 4) (v, mp)

av Murad Artin, Eva Zetterberg (båda v) och Marianne Samuelsson (mp)

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U283 yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med ”Utskottet ser ingen” och på s. 8 slutar med ”väl kompletterar varandra” borde ha följande lydelse:

OSSE har dock allt tydligare kommit att framstå som den ledande operativa kraften i Europa när det gäller civil krishantering och förebyggande verksamhet. Mot den bakgrunden och med tanke på organisationens breda medlemsbas och stora legitimitet är det naturligt att Sveriges ambitioner som syftar till ett aktivt agerande i hela Europa följs av en prioriterad satsning på OSSE:s civila krishantering framför en militarisering av EU.

Därmed tillstyrker utskottet motion 2001/02:U283 (v) yrkande 3.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

2001/02:13 I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under år 2000 och första halvåret 2001.

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:U227 av Murad Artin m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att den svenska regeringen inom OSSE aktivt bör verka för att frågan om Nagorno-Karabach löses.

2001/02:U250 av Karin Wegestål (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska regeringen bör stödja OSSE:s parlamentarikerorganisations beslut att OSSE får i uppgift att utvärdera metoderna för fred och konfliktlösning och omedelbart fasa ut de strukturer som verkar i motsatt riktning.

2001/02:U283 av Stig Sandström m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att överföra WEU:s civila kompetens till OSSE.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att prioritera civil krishantering i OSSE:s regi i stället för militarisering av EU.

2001/02:U303 av Bo Lundgren m.fl. (m):

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall verka för att OSSE utrustas med ett utökat ansvar för säkerheten i Östeuropa och Centralasien.